

Nr 171.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1949/50 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkterna 54—61, samt under kapitalbudgeten, bilaga 26, punkterna 1—3, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 beräkna följande anslag:

A. Driftbudgeten.

Bostadsstyrelsen: Avlöningar, förslagsanslag	2 300 000
Bostadsstyrelsen: Omkostnader, förslagsanslag	300 000
Länsbostadsnämnderna: Avlöningar, förslagsanslag	1 400 000
Länsbostadsnämnderna: Omkostnader, förslagsanslag	335 000
Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å tertiärlån för vissa bostadsbyggnadsföretag, förslagsanslag	400 000
Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer, förslagsanslag	21 000 000
Särskilda bostadsrabatter, reservationsanslag	1 500 000
Bidrag till inrättande av pensionärshem, reservationsanslag	6 000 000

B. Kapitalbudgeten.*Fonden för låneunderstöd.*

Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, investeringsanslag	15 000 000
Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder, investeringsanslag	5 000 000
Lån till anordnande av kollektiva tvätterier, investeringsanslag	2 000 000

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 153, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 11 mars 1949, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i olika avseenden fr. o. m. den 1 juli 1949 av grunderna för den ställiga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen;

dels medgiva, att räntefoten för lantarbetarbostadslån, vilka må komma att beviljas under budgetåret 1949/50, bestämmas till 3,25 procent;

dels för budgetåret 1949/50 anvisa följande anslag, nämligen å driftbudgeten under *femte huvudtiteln*:

till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å tertiärlån för vissa bostadsbyggnadsföretag ett förslagsanslag av 400 000 kronor,

till Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer ett förslagsanslag av 21 000 000 kronor,

till Särskilda bostadsrabatter ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor, och

till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor, samt

å *kapitalbudgeten* under fonden för låneunderstöd:

till Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor,

till Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor,

till Lån till anordnande av kollektiva tvätterier ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor, och

till Lån till Aktiebolaget Elementhus ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor;

dels besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skall ökas med sju samt antalet byrådirektörer i lönegrad Ce 31 med en;

dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1949/50;

dels besluta, att å personalförteckningen för länsbostadsnämnderna skola uppföras fem kontorsbiträdestjänster i lönegrad Ca 8;

dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1949/50;

dels ock under femte huvudtiteln för budgetåret 1949/50 anvisa såsom förslagsanslag till Bostadsstyrelsen: Avlöningar 2 300 000 kronor, till Bostadsstyrelsen: Omkostnader 377 000 kronor, till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar 1 400 000 kronor och till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader 455 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 80 av herr *Lindblom m. fl.*,

I: 81 av herr *Lindblom m. fl.*,

I: 181 av herrar *Norling* och *Öhman*,

I: 290 av herr *Lindblom m. fl.*,

I: 291 av herr *Gränebo m. fl.*,
I: 294 av herr *Domö m. fl.*,
I: 295 av herr *Wehtje*,
I: 296 av herr *Carl Eric Ericsson m. fl.*, samt

från andra kammaren

II: 150 av herr *Ståhl m. fl.*,
II: 157 av herr *Ståhl m. fl.*,
II: 166 av herr *Hagberg i Luleå m. fl.*,
II: 366 av herr *Wedén m. fl.*,
II: 371 av herr *Johansson i Stockholm m. fl.*,
II: 372 av herr *Hedlund i Rådom m. fl.*,
II: 373 av herr *Hjalmarson*,
II: 374 av herr andre vice talmannen *Skoglund m. fl.*, samt
II: 375 av herrar *Ljungberg och Håstad*.

Yrkandena i nämnda motioner redovisas i det följande.

Propositionen.

I propositionen nr 153 lämnas till en början en redogörelse för nu gällande låne- och bidragsbestämmelser, för de bostadspolitiska organen samt för bostadsförsörjningsläget (s. 3—15). Utskottet får härutinnan hänvisa till propositionen.

Ändringar av grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten.

I propositionen har lämnats följande sammanfattning av departementschefens förslag i dessa hänseenden.

Lån och bidrag till bostadshus.

Enfamiljs- och tvåfamiljshus.

Villkor för egnahemslån. Minimikraven i fråga om bostadens storlek föreslås göras enhetliga för hela landet. Sålunda förordas, att icke endast på landsbygden utan även i tätorterna för belåning skall godtagas enfamiljshus om endast två rum och kök med inredningsbar vind. Bestämmelsen om en minimiyta för två rum och kök om 60 m² föreslås utgå.

I propositionen framhålles, att viss tveksamhet synes råda om innebörden av bestämmelserna om säkerhet för egnahemslån. Det förutsättes därför att egnahemslånekungörelsen i denna del förtydligas.

Statsbidrag för fiskarbostäder. Kungörelsen angående dylika bidrag föreslås kompletterad med en bestämmelse, att dessa statsbidrag skola avskrivast enligt samma grunder som räntefritt, stående förbättringslån.

F l e r f a m i l j s h u s .

Villkor för erkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt. Med hänsyn till ansträngningarna att tillförsäkra vissa industriorter ytterligare arbetskraft, vilket bl. a. tagit sig uttryck däri, att för dylika orter medgives en jämförelsevis stor bostadsproduktion, föreslås att, då särskilda skäl kunna åberopas, av kommun eller allmännyttigt företag förvaltade bostadslägenheter skola kunna med förtur upplåtas till arbetare och tjänstemän vid vissa industriföretag.

Villkor för tertiärlån och tillägglån till enskilda företag. Industrier som uppföra bostäder för sina anställda böra under vissa förutsättningar kunna erhålla tertiärlån intill 95 procent av avkastningsvärdet ävensom medgivas befrielse från kravet på extra amortering å lånet. I fråga om dylika företag förordas jämväl, att till hushåll med begränsade ekonomiska resurser skall kunna utgå trekronorsbidrag.

Tertiärlån till studentbostäder m. m. Företag, som avse att uppföra studentbostäder, böra kunna erkännas såsom allmännyttiga enligt gällande bestämmelser och efter prövning i vanlig ordning erhålla lån enligt dessa.

Befrielse att ställa in-teckningssäkerhet. Under vissa förutsättningar böra helkommunala stiftelser kunna befrias från att ställa in-teckningssäkerhet för tertiärlån och tillägglån.

Kostnader för iordningställande av skyddsrum. Ökade kostnader för iordningställande av skyddsrum i flerfamiljshus böra i princip täckas genom tillägglån.

Villkor för tillägglån. Möjlighet bör finnas att jämväl under nästa budgetår inrätta en femte subventionsgrupp, därest byggnadskostnadsutvecklingen giver anledning därtill. Beslut härom torde få ankomma på Kungl. Maj:t.

Bostadsrabatter.

F a m i l j e b o s t a d s b i d r a g o c h b r ä n s l e b i d r a g .

Villkor beträffande bostadens storlek. Samma ändringar som förordats beträffande minimikraven i fråga om bostadens storlek för erhållande av egnahemslån föreslås genomförda i vad det gäller villkoren för familjebostadsbidrag och bränslebidrag.

Tillgodoföring av bidrag. I fråga om formen för utbetalning av bidrag till tvåbarnsfamiljer i hus finansierade med egnahemslån förordas, att lik-som redan gäller beträffande flerbarnsfamiljer bidrag i regel skall kunna utgå såsom eftergift å räntor och amortering icke endast å egnahemslånet utan även å underliggande krediter.

Bränslebidragets storlek. Samma maximibelopp som fastställts för innevarande budgetår föreslås gälla under nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för dessa belopp fastställa grunderna för beräkning av dylika bidrag.

Tre kronorsbidrag.

De för innevarande budgetår fastställda grunderna för bidragsgivningen böra tillämpas jämväl under nästa budgetår. En utvidgning av verksamheten föreslås såtillvida, att bidrag bör kunna utgå till hushåll i bostadshus som uppförts av industriföretag i syfte att bereda vid företaget anställda bostäder. Verksamheten bör alltjämt ha försökskaraktär.

Särskilda frågor.

Besvärsrätten.

I propositionen föreslås att besvärsrätten beträffande bostadsstyrelsens beslut utvidgas.

Lån till Aktiebolaget Elementhus.

I propositionen föreslås, att Aktiebolaget Elementhus, vars syfte är att framställa monteringsfärdiga trähus enligt ett av Aktiebolaget Bostadsforskning utarbetat system, må beviljas ett statslån å högst en miljon kronor.

**Medelsbehovet för låne- och bidragsverksamheten
under budgetåret 1949/50.**

Departementschefen har erinrat om att till grund för de i årets statsverksproposition redovisade preliminära beräkningarna av behovet av medel för nästa budgetår å bostadsanslagen ligger antagandet, att bostadsbyggandet kommer att begränsas på sådant sätt att tillskottet av lägenheter under såväl år 1949 som år 1950 kommer att uppgå till högst 45 000 lägenheter, varav ca 35 000 förutsätts tillkomma i orter med s. k. bostadsbyggnadskvot och återstående 10 000 lägenheter i övriga delar av landet. Enligt departementschefens uppfattning ha inga omständigheter tillkommit, som motivera en omprövning av de i statsverkspropositionen preliminärt upptagna beloppen. Vad särskilt angår ett av bostadsstyrelsen framlagt förslag, att det preliminärt uppförda beloppet å 21 000 000 kronor till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer skall höjas till 25 000 000 kronor, framhåller departementschefen, att nya grunder för förevarande verksamhet infördes den 1 juli 1948. Med hänsyn till att hittills endast en mycket begränsad erfarenhet vunnits rörande dessa rabatter anses en ändring ej böra göras i det preliminärt beräknade beloppet.

Anslaget till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer föreslås alltså under vissa förutsättningar få tagas i anspråk för beviljande av familjebidrag även åt andra mindre bemedlade, barnrika familjer än sådana som beretts bostad i med stöd av bostadsanskaaffningslån uppförd fastighet.

För nästa budgetår anses behov icke föreligga av anslag till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden. Departementschefen har i denna del anfört följande.

I årets statsverksproposition beräknas dels att av anvisade medel till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden vid innevarande budgetårs utgång kommer att finnas odisponerat ett belopp av ca 18 000 000 kronor, dels att förevarande långivning under nästa budgetår kommer att avse ett sammanlagt belopp av ca 10 000 000 kronor. I detta sammanhang må nämnas, att Kungl. Maj:t den 18 februari 1949 på framställning av bostadsstyrelsen medgivit, att länsbostadsnämnderna för slutlig prövning av från egnahemsnämnderna övertagna ärenden må disponera högst följande belopp: för bostadsegnahemslån 851 000 kronor, för tilläggsån till bostadsegnahemslån 192 000 kronor, för nybyggnadslån 6 990 000 kronor, för förbättringslån 1 630 000 kronor samt för förbättringsbidrag 3 100 000 kronor. Sistnämnda belopp å 3 100 000 kronor skall utgå från här förevarande anslag. För beviljande av förbättringslån enligt fr. o. m. den 1 juli 1948 gällande bestämmelser torde ändock komma att finnas ett belopp av (18 000 000 — 3 100 000) ca 15 000 000 kronor. Enligt vad jag under hand erfarit av bostadsstyrelsen pågå vissa undersökningar huruvida sådana tidigare beviljade förbättringsbidrag som ännu icke till någon del utbetalats kunna avskrivas. Det finnes anledning räkna med att icke oväsentliga belopp härigenom komma att bli disponibla för ny långivning, varför det under nästa budgetår för förbättringslån tillgängliga beloppet sannolikt kommer att icke oväsentligt överstiga 15 000 000 kronor.

Departementschefen föreslår vidare, att från anslaget till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden får utgå ersättning till Lantbruksförbundets byggnadsförening för dess utestående fordringar för sådant projekteringsarbete, som förmedlats av egnahemsorganen.

Med hänsyn till rådande ovisshet om byggnadskostnadsutvecklingen under nästa budgetår anses det icke f. n. möjligt att utföra en närmare beräkning av behovet av medel till tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet. Det ökade behov av tilläggsån, som betingas av de höjda kostnaderna för skyddsrumsinredningar, föreslås fördensull icke skola föranleda omprövning av medelsbehovet för nästa budgetår.

Slutligen förordar departementschefen, att räntefoten för lantarbetarbo-stadslån, som beviljas under nästa budgetår, fastställes till oförändrat 3,25 procent i avvaktan på en slutlig prövning av frågan om formerna för stöd till lantarbetarbo-städer.

Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna.

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

Under nämnda rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 2 400 000 kronor.

I detta sammanhang betonar departementschefen, att det f. n. icke synes möjligt att taga slutlig ställning till frågan om ytterligare decentralisering av den bostadspolitiska verksamheten. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från bostadsstyrelsen besluta om tidpunkten för och den närmare omfattningen av överflyttning av olika ärendesgrupper från bostadsstyrelsen till de lokala organen. Den överföring av flertalet egna-hemslåneärenden från bostadsstyrelsen till länsbostadsnämnderna, vilken beräknas vara verkställd med utgången av detta budgetår, medför att styrelsens behov av personal i vissa hänseenden kommer att minska under nästa budgetår, främst inom lånebyrån och vissa delar av sociala sektionen. Den minskning av bostadsbyggandet, som genomförts under den senaste tiden, förmodas komma att beröra endast vissa delar av den bostadspolitiska organisationen. Arbetsuppgifterna å kanslibyråns ombudsmannasektion och kamerala sektion, vilka handha utbetalning och förvaltning av lån och bidrag, beräknas däremot komma att öka till följd av lånestockens automatiska tillväxt.

Vad angår kanslibyrån förordar departementschefen dels att allmänna sektionen förstärkes med en amanuens, dels ock att ombudsmannasektionen och kamerala sektionen till följd av den årliga tillväxten av lånestocken utökas med en amanuens och två kanslibiträden. Vidare tillstyrkes, att byrådirektörstjänsten å ombudsmannasektionen överflyttas från extra till extra ordinarie stat.

Även planeringsbyrån föreslås förstärkt med en amanuens, varjämte medel beräknats för avlöning under tre månader av en å byrån f. n. anställd assistent i Cg 17.

För innevarande budgetår ha för tekniska byråns byggnadstekniska sektion beräknats 7 ingenjörstjänster i högst 21 lönegraden. Departementschefen föreslår för nästa budgetår en reducering av detta antal till 5.

I organisationsplanen för löpande budgetår ha å enfamiljshussektionen inom lånebyrån upptagits 20 ingenjörsbefattningar i högst 21 lönegraden. För budgetåret 1949/50 beräknas å nämnda sektion i genomsnitt 10 ingenjörstjänster i högst ifrågavarande lönegrad.

Vad beträffar den sociala sektionen föreslås, att en kanslibiträdesbefattning utgår.

Behovet av skriv- och kontorsbiträdespersonal för nästa budgetår har beräknats till 125 befattningshavare.

I avbidan på inrättande av ett byggnadsinstitut anser departementschefen, att den inom bostadsstyrelsen bedrivna byggnadstekniska utrednings- och upplysningsverksamheten bör givas något fastare former, samt anföra härom bl. a. följande.

Den tekniker som f. n. inom styrelsen leder verksamheten bör ha tillgång till för utredningsarbetet lämplig personal, vilken bör vara helt frikopplad från handläggningen av enskilda låne- och bidragsärenden. En viss personalförstärkning bör därjämte komma till stånd. När byggnadsinstitutet inrättas, bör denna till bostadsstyrelsen knutna verksamhet kunna överföras till institutet. Jag anser fördenskull, att under anslagsposten till arvoden fastställda av Kungl. Maj:t medel böra beräknas för — utöver i det föregående nämnda två tekniker — vissa andra sakkunniga.

Med hänsyn till behovet att närmare följa utvecklingen på byggnadsmaterialmarknaden, särskilt i vad det gäller prissättningen, torde vidare möjlighet böra finnas att till bostadsstyrelsen knyta en med denna marknad väl förtrogen person.

Beträffande anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* har bostadsstyrelsen föreslagit en ökning motsvarande den beräknade kostnaden för fem kontorsbiträdestjänster. Med hänsyn till nuvarande belastning å posten föreslås emellertid för nästa budgetår ett oförändrat belopp av 245 000 kronor.

Under anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, ha bl. a. beräknats dels för utbyggnad av den byggnadstekniska utredningsverksamheten 25 000 kronor, dels ock för en sakkunnig angående frågor rörande byggnadsmaterialmarknaden 18 000 kronor. Anslagsposten har uppräknats med 38 500 kronor till 132 000 kronor.

Vad angår anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* ha i det för innevarande budgetår anvisade beloppet bl. a. beräknats 30 000 kronor för löner till viss personal å lånebyråns enfamiljshussektion, erforderlig för arbetsuppgifter, som sammanhånga med utbyggandet av länsbostadsnämnderna. För nästa budgetår ha för ifrågavarande ändamål upptagits 15 000 kronor. Till följd av reglerad befordringsgång och löneklassuppflyttningar beräknas en ökning av kostnaderna med 40 000 kronor, varjämte taxeinkomsterna för tvätterisektionens projekteringsupdrag bedömas minska med 22 000 kronor. Med hänsyn till främst minskat antal befattningar har posten nedräknats med 118 000 kronor till 1 694 000 kronor.

Till *ersättningar till experter och sakkunniga* har beräknats oförändrat belopp, medan anslagsposten till *rörligt tillägg* uppförts med 219 000 kronor mot 239 500 kronor för innevarande budgetår.

Bostadsstyrelsen: Omkostnader.

Under nämnda rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 300 000 kronor.

På grund av ökat antal resor till länsbostadsnämnderna för revision m. m. har anslagsposten till *reseersättningar* höjts med 5 000 kronor till 35 000 kronor.

Vad angår anslagsposten till *expenser* har departementschefen anfört följande.

Bostadsstyrelsen har beräknat att kostnaderna för maskinell bearbetning av primärmaterial för den statistik, som skall föras av styrelsen, under nästa budgetår komma att belasta förevarande post med 72 000 kronor.

För ett normalår beräknar styrelsen kostnaderna till 55 000 kronor. Med hänsyn till att bearbetningen av förevarande statistik torde komma att igångsättas först i slutet av innevarande budgetår, beräknar styrelsen att bearbetningskostnaderna för sagda budgetår komma att uppgå till endast 28 000 kronor. Emedan en onormalt stor del av bearbetningen av uppgifter om lån- och bidragsverksamheten kan antagas släpa efter från innevarande till nästa budgetår, beräknar styrelsen bearbetningskostnaderna för sistnämnda budgetår till 72 000 kronor. Styrelsen har förutsatt, att den maskincentral, som enligt 1948 års statistikutredning skall stå till statliga verks förfogande, skall verkställa ifrågavarande bearbetning.

Bearbetningen av det statistiska material, varom här är fråga, bör såsom styrelsen förutsatt ske på maskinell väg. Emedan styrelsen saknar för dylik bearbetning erforderliga maskiner torde på sätt styrelsen anfört bearbetningen få ske utom styrelsen genom anlåtande av den maskincentral, som finnes inom socialstyrelsen för den allmänna bostadsräkningen. Det av 1948 års statistikutredning numera framlagda förslaget om inrättande av ett statligt maskinserviceorgan är f. n. föremål för remissbehandling. Mot styrelsens beräkning av kostnaderna för ifrågavarande bearbetning har jag intet att erinra. Det för allmän bostadsräkning m. m. för nästa budgetår uppförda anslaget torde såsom inkomst böra tillgodoföras ett mot kostnaderna svarande belopp.

För övriga utgifter beräknar jag i likhet med styrelsen ett oförändrat belopp, varför expensposten bör upptagas med (250 000 + 72 000) 322 000 kronor.

Anslagsposterna till *sjukvård* samt till *publikationstryck* ha uppförts med oförändrade belopp.

Länsbostadsnämnderna: Avlöningar.

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 723 000 kronor.

I denna fråga erinras inledningsvis om de förslag i fråga om den allmänna bostadspolitikens organisation m. m., som i propositionen nr 218 förelades 1948 års riksdag. Departementschefen har anfört bl. a. följande.

I vad gäller personalorganisationen under budgetåret 1948/49 förutsatte jag, att utbyggandet av länsbostadsnämndernas personalorganisation under budgetåret 1948/49 borde ske i sådan utsträckning, att samtliga nämnder vid budgetårets utgång kunde självständigt handlägga de arbetsuppgifter som dittills åvilat egnahemsnämnderna. I fråga om ett mindre antal nämnder borde redan under sagda budgetår organisationen ytterligare utbyggas

så att dessa nämnder kunde handlägga jämväl ärenden angående lån och bidrag till nybyggnad av enfamiljshus.

Under angivna förutsättningar rörande nämndernas arbetsuppgifter under budgetåret 1948/49 beräknade jag, att ett begränsat antal direktörsbefattningar skulle kunna tillsättas redan i början av sagda budgetår samt att senare under budgetåret ytterligare ett antal dylika befattningar skulle kunna tillsättas eller sammanlagt under budgetåret ca 15 befattningar. Av särskild vikt syntes vara att nämnderna under budgetåret finge tillgång till sakkunskap för teknisk och ekonomisk granskning. Jag ansåg fördenskull att under budgetåret möjligheter borde skapas att tillsätta 24 förste byråingenjörer i Ce 27. Varje nämnd borde vidare kunna till sig knyta en kassör, anställd i högst Ce (Cg) 22.

Med hänsyn till önskvärldheten att utan onödigt dröjsmål till länsbostadsnämnderna överflytta samtliga egnahemslåneärenden avseende andra kommuner än städer med minst 10 000 invånare, har det befunnits angeläget att tillföra nämnderna personal i något snabbare takt än som förutsattes i propositionen nr 218/1948. Sålunda ha hittills utsetts 21 direktörer. Återstående tre direktörsbefattningar torde böra tillsättas före budgetårets utgång, så att samtliga nämnder fr. o. m. den 1 juli 1949 kunna handlägga ärenden angående egnahemslån samt familjebostadsbidrag och bränslebidrag.

Svårigheterna att bedöma länsbostadsnämndernas behov av personal under nästa budgetår äro betydande, vilket sammanhänger icke endast med ovisshet rörande takten i decentraliseringen utan även med vissa särskilda omständigheter. Nämndernas verksamhet har kommit i gång först under de allra senaste månaderna; endast en obetydlig del av personalen har övertagits från egnahemsnämnderna. I fråga om åtskilliga län har ett stort antal äldre, ännu icke slutbehandlade ärenden förts över från egnahemsnämnden till länsbostadsnämnden. Det förhållandet att nya grunder för egnahemslån och förbättringslån gälla från den 1 juli 1948 ställer under en övergångstid särskilt stora krav på länsbostadsnämnderna. Förmedlingsorganens medverkan torde i viss utsträckning under en tid försvåras bl. a. till följd av omläggningen av långivningen, vilket ökar nämndernas arbetsbörda. Råd och anvisningar av skilda slag från bostadsstyrelsen ha av naturliga skäl endast delvis hunnit utfärdas, vilket menligt inverkar på handläggningen av ärenden.

Av det anförda torde framgå att även om de för personalbehovet bestämmande faktorerna icke nu kunna överblickas allmänna skäl tala för att nämndernas kapacitet redan vid oförändrad personalstyrka kommer att successivt öka.

Organisations-sakkunniga förutsatte i de förslag till personalorganisation för nämnderna, som redovisats i propositionen nr 218/1948 (s. 94), att nämnderna skulle handlägga samtliga låne- och bidragsärenden. Förslaget upptog emellertid utöver av mig i det föregående omnämnda tjänster i huvudsak endast ett 40-tal ingenjörstjänster. Om hänsyn toges såväl till att de sakkunniga utgingo från att bostadsproduktionen skulle omfatta ca 60 000 lägenheter årligen medan tillskottet f. n. kan beräknas till 43 000 som till att jag förutsatt att huvudparten av långivningen till flerfamiljshus under alla förhållanden skall handhavas av bostadsstyrelsen synes det icke orimligt räkna med att den av mig ifrågasatta decentraliseringen kan genomföras utan att en mera betydande förstärkning av nämndernas perso-

nalorganisation blir erforderlig. I första hand kan emotses en viss ökning av behovet av ingenjörs- och biträdestjänster.

Departementschefen förordar uppförandet av en anslagspost till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* med ett formellt belopp av 100 kronor.

Till *arvodet och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, beräknas ett oförändrat belopp av 100 000 kronor.

Under anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* har beräknats avlöning under helt år i första hand till 24 länsbostadsdirektörer, 24 förste byråingenjörer, 24 kassörer och 60 biträden. Departementschefen förordar vidare, att kassörerna erhålla pensionsberättigande tjänster men kan icke tillstyrka bostadsstyrelsens förslag att direktörstjänsterna redan med ingången av nästa budgetår överföras på extra ordinarie stat. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av bostadsstyrelsen bestämma i vilken utsträckning nämnderna skola tillföras ytterligare ingenjörspersonal. Avlöningsmedel ha emellertid för nästa budgetår endast beräknats för tre byråingenjörsbefattningar i lönegraden Ce 24.

Anslagsposten har upptagits med 1 094 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetårs anslag innebär en ökning med 564 000 kronor.

Till *ersättningar till experter och sakkunniga* ha beräknats 75 000 kronor samt till *rörligt tillägg* 130 900 kronor.

Hela avlöningsanslaget har sålunda uppförts med 1 400 000 kronor.

Länsbostadsnämnderna: Omkostnader.

För innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett anslag av 335 000 kronor.

Anslagsposten till *sjukvård m. m.* har upptagits till oförändrat belopp, 5 000 kronor.

Vad angår anslagsposten till *reseersättningar*, har departementschefen understrukit behovet av dels direkt kontakt mellan förmedlingsorganen och nämnderna, dels besök på platsen för bedömning av ansökningar avseende ombyggnad eller förbättring av bostadshus. Med hänsyn härtill har posten uppräknats med 190 000 kronor till 220 000 kronor.

Medelsbehovet till *expenser* beräknas minska med 70 000 kronor till 230 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet under detta anslag beräknas sålunda för budgetåret 1949/50 till 455 000 kronor.

Motionerna.

I de likalydande motionerna *I: 80* (av herr Lindblom m. fl.) och *II: 150* (av herr Ståhl m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana direktiv beträffande fördelningen av kvoterna för bostadsbyggandet, att verkligt fri konkurrens blir möjlig mellan olika företagsformer samt om att tydliga anvisningar om överklagande av beslut om tillståndsgivning och förtursrätt meddelas.

I de likalydande motionerna *I: 81* (av herr Lindblom m. fl.) och *II: 157* (av herr Ståhl m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om skyndsamma åtgärder för en snabb ökning av antalet bostäder i enlighet med de riktlinjer, som angivits i motionerna.

I de likalydande motionerna *I: 181* (av herrar Norling och Öhman) samt *II: 166* (av herr Hagberg i Luleå m. fl.) har föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om att förslag till genomförandet av vissa i motionerna nämnda åtgärder, i de stycken beslutanderätten tillkommer Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt, så skyndsamt som möjligt utarbetas och förelägges riksdagen och att övriga omnämnda åtgärder vidtagas av Kungl. Maj:t.

I de likalydande motionerna *I: 290* (av herr Lindblom m. fl.) och *II: 366* (av herr Wedén m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta *dels* att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om i vad mån villkoren för den statliga långivningen behöva justeras i enlighet med vad i motionerna anförts, *dels* att i denna skrivelse även framhålla önskvärdheten av att utredningen söker framlägga förslag till förenklingar i de bostadspolitiska organens organisation och arbetssätt, *dels* att utvidga gränserna för det s. k. trekronorsbidraget till att omfatta andra fastigheter än kommunala och allmännyttiga samt av industrier för anställda uppförda, *dels* att för detta ändamål utöka anslaget till särskilda bostadsrabatter med 300 000 kronor till 1 800 000 kronor, *dels ock* att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning huruvida några mera betydande fördelar kunna vinnas i form av ett större antal lägenheter inom en given investeringsram genom en relativ utökning av bebyggelsen med flerfamiljshus.

I de likalydande motionerna *I: 291* (av herr Gränebo m. fl.) och *II: 372* (av herr Hedlund i Rådöms m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta *dels* avslå de i propositionen nr 153 föreslagna ändringarna i villkoren såväl beträffande godkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt som för lån till bostadshus, uppförda av enskilda företagare, *dels* upphäva bestämmelserna om trekronorsbidrag, *dels ock* anvisa ett reservationsanslag på 2,5 milj. kr. för budgetåret 1949/50 till bidrag till främjande av bostadsbyggandet på landsbygden.

I de likalydande motionerna *I: 294* (av herr Domö m. fl.) och *II: 374* (av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl.) har riksdagen måtte besluta *dels* beträffande tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, att en successiv avveckling av dessa lån måtte inledas under budgetåret 1949/50, att bemyndigande för Kungl. Maj:t att inrätta en femte subventioneringsgrupp ej måtte lämnas, att kostnaderna för anordnande av i propositionen nr 153 föreslagna skyddsrum icke måtte täckas genom tilläggsån samt att anslaget för tilläggslånen måtte upptagas till 10 000 000 kronor, *dels* att familjebostadsbidrag skall utgå allenast till familjer med mer än två hemmavarande barn under 16 år samt att anslaget för detta ändamål beräknas till 13 000 000 kronor, *dels* att det äskade anslaget om 1 500 000 kronor för särskilda bostadsrabatter måtte avslås, *dels ock* att riksdagen även i övrigt vid behandlingen av propositionen måtte beakta vad i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna *I: 295* (av herr Wehtje) och *II: 373* (av herr Hjalmarson) har riksdagen måtte uttala, att bostadsrättsförening för anställda inom viss industri bör kunna erhålla lån på samma villkor som allmännyttiga byggnadsföretag, även om i propositionen nr 153 avsett villkor skulle ha intagits i bostadsrättsföreningens stadgar.

I de likalydande motionerna *I: 296* (av herr Carl Eric Ericsson m. fl.) och *II: 375* (av herrar Ljungberg och Håstad) har riksdagen måtte besluta, att det s. k. trekronorsbidraget slopas, samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en omprövning från grunden av den statliga bostadspolitiken, så att för alla företagarkategorier rättvisa bedömningsgrunder tillskapas.

I motionen *II: 371* (av herr Johansson i Stockholm m. fl.) har föreslagits, *dels* att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att förslag uppgöres till sådan justering av den totala investeringsbudgeten, att bostadsbyggnadsverksamheten omedelbart ökas och att åtgärder samtidigt vidtagas, som gynna denna byggnadsverksamhet på bekostnad av mindre nödvändig produktion och främja produktionen inom de materialtillverkningens sektorer, där brist eller knapphet råder eller befaras komma att råda, samt att vid ökningen av bostadsproduktionen de särskilt svåra bostadsförhållandena i storstäderna beaktas ävensom att den ändringen vidtages i fråga om bostadsbyggnadskvoterna, att dessa göras fasta och oberoende av tid för färdigställandet av byggnaderna;

att förslag till sådan utvidgning av expropriationslagstiftningen framläggas, att möjligheter skapas för stat och kommun att utan att erlagga oskäligen ersättning i samhällets ägo överföra byggnader, för bebyggelse erforderlig mark samt för byggnadsmaterialproduktionen erforderliga naturtillgångar;

att förslag till lagstiftning, avseende skyldighet för städer och kommuner att svara för bostadsförsörjningen, snarast föreläggas riksdagen;

dels ock att riksdagen måtte för sin del besluta

a) att vidtaga sådana ändringar av bestämmelserna om familjebostadsbidrag och bränslebidrag,

att bidragsgivningen utsträcker till att avse jämväl barnfamiljer, som bebo lägenheter, färdigställda från och med den 1 januari 1940 och fram till den tidpunkt, som nu gällande bestämmelser medgiva för utbetalande av sådana bidrag;

att familjebostadsbidraget så höjes, att de hyresbelopp, som de subventionerade barnrika familjerna ha att erlägga, icke i några fall bli högre än vad de hade att erlägga enligt de bestämmelser, som gällde före den 1 juli 1948;

att den inkomstgräns, som reglerar rätten till familjebostadsbidrag, så uppmjukas, att vid gränsfall familjebostadsbidraget och bränslebidraget minskas med det belopp, med vilket den beskattningsbara inkomsten överskjuter den fastställda inkomstgränsen;

att bidragsgivningen utsträcker till att avse även ensamstående mödrar med ett minderårigt barn samt att sådana bestämmelser införas med avseende på bidragens storlek och behörighet till bidrag, att familjebostadsbidrag till ensamstående mödrar med ett eller flera barn ligger två trappsteg över det normala bidraget (d. v. s. att ensamstående moder med ett barn erhåller samma bidrag som trebarnsfamilj eller 390 kronor, moder med två barn 520 kronor, o. s. v.) och att den övre inkomstgränsen förlägges ett trappsteg över det normala fallet (d. v. s. för ensamstående moder med ett barn en beskattningsbar årsinkomst av högst 4 000 kronor, för moder med två barn 5 000 kronor, o. s. v.);

b) att avslå i propositionen framlagda förslag angående dels ändrade bestämmelser om minimistorlek av egna hem, dels ändrade villkor för, dels godkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt, i vad föreslagen ändring avser att främja tillkomsten av flerfamiljshus, som uppföras av industriföretag i syfte att anordna tjänstebostäder, dels ock tertiärlån till bostadshus, som uppföras av enskilda företagare.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna I: 80, I: 81, I: 181, I: 291, I: 294, I: 295, I: 296, II: 366 och II: 371.

Utskottet.

Allmänna principer för den statliga bostadspolitiken. I motionerna I: 290 och II: 366 har framlagts förslag om en utredning beträffande villkoren för den statliga långivningen. I motionerna I: 296 och II: 375 förordas en omprövning från grunden av den statliga bostadspolitiken, så att för alla företagarkategorier rättvisa bedömningsgrunder tillskapas. I motionerna I: 294 och II: 374 slutligen förordas en mera dynamisk bostadspolitik.

Avsikten med den i motionerna I: 290 och II: 366 föreslagna utredningen är att undersöka, i vad mån villkoren för den statliga långivningen böra justeras för att konkurrensförhållandena inom bostadsbyggnadsverksamheten skola bli rättvisa för olika kategorier av företagare, och att i övrigt framlägga de påpekanden, som erfarenheterna av det nuvarande systemets tillämpning kunna ge anledning till. Syftet med den i motionerna I: 296 och II: 375 förordade utredningen torde i stort sett vara detsamma; motionärerna framhålla efter återopande av vissa omständigheter, att det är föga berättigat att upprätthålla den förmånsställning som kommunala eller s. k. allmännyttiga företag erhållit inom bostadspolitiken.

Av de skäl, som föranlett ifrågavarande utredningsyrkande, torde det viktigaste vara, att enligt motionärernas uppfattning villkoren för statliga lån till flerfamiljshus äro så utformade, att konkurrensen mellan byggnadsföretagarna försvagas. Utskottet anser, att fog för detta antagande saknas. Konkurrensen mellan byggnadsföretagarna är icke avhängig av formerna för förvaltning av de färdiga bostadshusen. Praktiskt taget alla av kommuner samt allmännyttiga och kooperativa företag förvaltade bostadshus ha hittills uppförts av enskilda byggnadsföretagare på entreprenad. Vissa skäl tala för att det statliga stödet främjat konkurrensen mellan dessa byggnadsföretagare, i vart fall saknas i motionerna stöd för den motsatta uppfattningen. De nuvarande lånevillkoren ha emellertid stor betydelse beträffande formerna för förvaltning av de färdiga bostadshusen. De äro sålunda uppenbarligen ägnade att främja tillkomsten av spekulationsfria förvaltningsföretag (kommunala, allmännyttiga och kooperativa), vilket överensstämmer med det vid bestämmelsernas tillkomst klart angivna syftet med stödet. Nyttillkommande bostadshus, som förvaltas av enskilda, torde i betydande utsträckning finansieras utan hjälp av statliga lån, varvid hyrorna merendels torde bli jämförelsevis höga. Några skäl för att nu taga de här berörda grunderna för det statliga stödet till flerfamiljshus under omprövning anser utskottet därför icke föreligga. Beträffande den närmare avvägning av den övre lånegränsen för olika företagarkategorier, som tidigare skett, må erinras att ett väsentligt skäl för att bevilja kommunala och allmännyttiga företag lån intill 100 procent var att behov ansågs föreligga av ett ökat antal *hyres*bostäder. Häremot ha motionärerna icke vänt sig. Att för kooperativa företag gränsen sattes så högt som till 95 procent motiverades med att bostadsrättshavarens egen insats borde begränsas så långt möjligt. Vad slutligen angår de enskilda företagen har till grund för beslutet att sätta den övre gränsen till i normala fall 85 och i särskilda fall 90 procent legat uppfattningen, att de enskilda företagen böra taga vissa ekonomiska risker, d. v. s. göra en viss egen insats.

Utskottet har sålunda icke funnit skäl föreligga att nu taga det statliga stödet till flerfamiljshus under allmän omprövning, varmed utskottet icke velat ha sagt, att stödet i alla dess detaljer är slutgilligt. Utskottet förut-

sätter emellertid, att bostadsstyrelsen med uppmärksamhet följer utvecklingen och framlägger de förslag till jämkningar i lånebestämmelserna som denna kan giva anledning till. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionärernas förevarande förslag.

Egnahemslån och förbättringslån m. m. Kungl. Maj:ts förslag till jämkning i egnahemslånebestämmelserna, vilke innebär att i fråga om bostadens storlek för landsbygd och tätorter gemensamma minimikrav skola gälla, kan utskottet tillstyrka. Utskottet förutsätter härvid, att den praktiska konsekvensen av denna jämkning kommer att bli, att tillkomsten av 1½-planshus, som efter verkställd vindsinredning omfatta 3—4 rum och kök, underlättas. Denna typ av egnahem torde ur såväl ekonomiska som utrymmessynpunkter många gånger vara att föredraga framför egnahem med tre rum och kök i ett plan. Utskottet kan således icke dela den i motionen II: 371 framförda uppfattningen att berörda jämkningsförslag skulle vara ägnat att medföra en försämring av den bostadssociala standarden.

F. n. gäller att till anläggningar för vatten och avlopp samt till elektriska installationer statligt stöd kan lämnas i flera former. I propositionen framhålls, att detta förhållande i viss utsträckning medfört praktiska olägenheter då fråga är om företag, som avse såväl bostadshus som ekonomibyggnader o. d. Departementschefen förordar fördenskull bl. a., att en möjlighet öppnas att lämna stöd till dylika företag i form av enbart antingen förbättringslån eller bidrag och lånegaranti enligt kungörelsen om stöd för jordbrukets yttre och inre rationalisering. Vid behandlingen av grunderna för de bostadspolitiska organens verksamhet uttalade statsutskottet vid 1948 års riksdag, att samarbetet mellan de bostadspolitiska och jordbrukspolitiska organen borde ske i så smidiga former som möjligt. Utskottet kan därför tillstyrka förevarande förslag, vilket syftar till att förenkla handläggningen av en viktig ärendesgrupp.

Vad departementschefen i övrigt anført i detta sammanhang har icke givit utskottet anledning till erinran.

Tertiärlån och tilläggsån. I propositionen, som förutsätter att de allmänna villkoren för statligt stöd till flerfamiljshus skola vara oförändrade, förordas vissa särskilda undantag från gällande bestämmelser. Med dessa undantag åsyftas att främja bostadsbyggandet på orter med försörjningsviktiga industrier. Sålunda föreslås — med hänsyn till ansträngningarna att tillförsäkra vissa industriorter ytterligare arbetskraft — jämkningar såväl i villkoren för erkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt som i lånevillkoren för sådana enskilda företag, till vilka industrier tagit initiativet i syfte att bereda vid företaget anställda bostäder. Till hushåll i sistnämnda typ av företag föreslås vidare, att trekronorsbidrag under vissa förutsättningar skall kunna utgå. I anslutning till förevarande förslag för-

ordas slutligen en mindre jämkning i villkoren för erkännande av företag såsom kooperativt.

Vid föregående års riksdag framhöll statsutskottet, att såsom *allmännyttigt* icke borde godtagas företag, vars lägenheter genom avtal eller på annat sätt helt eller delvis förbehölls vissa kategorier av befolkningen inom vederbörande kommun. Departementschefen, som anser att denna uppfattning i princip är riktig, framhåller, att praktiska skäl tala för vissa undantag. Departementschefen erinrar om att f. n. åtskilliga kommuner beviljas tillägg till bostadsbyggnadskvoten, därför att det är angeläget att bereda bostäder för ett ökat antal arbetare vid vissa industrier. Ett dylikt tillägg skulle enligt departementschefens uppfattning förfela sin verkan, om det icke helt eller delvis kunde förbehållas arbetare vid ifrågavarande industrier. Departementschefen föreslår därför, att med hänsyn till speciella lokala förhållanden belåning av bostadshus bör kunna medgivas enligt de för allmännyttiga företag gällande grunderna även då avsikten är att med förtur tillgodose vissa samhällsgruppers bostadsbehov. Det föreslås få ankomma på bostadsstyrelsen att med beaktande av föreliggande omständigheter från fall till fall pröva, huruvida förbehåll, varom här kan bli fråga, må medgivas.

I motionerna I: 291 och II: 372 samt II: 371 yrkas avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Utskottet, som förutsätter att riksdagens förra året gjorda principuttalande beträffande allmännyttiga företag alltfört bör äga giltighet, anser att de av departementschefen anförda skälen för att i nuvarande situation medgiva undantag i särskilda fall äro bärande. Bostadsstyrelsen bör alltså med beaktande av omständigheterna från fall till fall kunna erkänna företag såsom allmännyttigt även då avsikten är att med förtur tillgodose vissa samhällsgruppers bostadsbehov.

Sådant undantag från vad som framhållits i förra årets principuttalande bör emellertid endast medgivas i den mån det icke medför ett uppenbart åsidosättande av övriga bostadssökandes inom kommunen berättigade intressen. Utskottet anser vidare, att eventuella bestämmelser om att hyresgäst mister sin bostad om han slutar sin anställning vid visst företag böra tillämpas med försiktighet. Under alla förhållanden bör med hänsyn till svårigheterna att i nuvarande bostadsmarknadsläge anskaffa ny bostad hyresgästen medgivas visst rådrum.

Utskottet förutsätter, att de kommunala bostadspolitiska organen komma att med uppmärksamhet följa hithörande frågor ävensom att de synpunkter och förslag, som framkomma från dessa organ, så långt möjligt vinna beaktande. Med här angivna reservationer har utskottet funnit sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet avstyrker alltså avslagsyrkandet i de berörda motionerna.

Beträffande *enskilda* bostadsföretag, som ägas av en industri och äro av-

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1949. 6 saml. Nr 171.

sedda för dess anställda, föreslås i propositionen att tertiärlån under bestämt angivna förutsättningar må kunna beviljas intill 90 procent ävensom att eftergift från kravet på extra amortering må medgivas. Vidare föreslås att, då fråga är om större industriföretag, lån skall kunna beviljas intill 95 procent av avkastningsvärdet förutsatt att företaget lämnar sådan borgen å den del av tertiärlånet, som överstiger 85 procent, att säkerheten för dessa lånededel blir betryggande. Som allmän förutsättning för lån över 85 procent skulle gälla, att ett särskilt förvaltningsföretag bildades och att bostadsföretaget icke vore av spekulativ art.

I motionerna I: 291 och II: 372 samt II: 371 yrkas avslag å dessa förslag.

Ifrågavarande förslag äro motiverade av intresset att underlätta bostadsproduktionen på orter med försörjningsviktiga industrier. Utskottet vill icke motsätta sig ett genomförande av förslaget men vill samtidigt uttala, att dessa undantagsbestämmelser böra tillämpas, endast då det föreligger uppenbar risk för att bostadsproduktionen inom vederbörande kommun kommer att bli mindre än som anses nödvändigt. Vidare bör det lånebeviljande organet tillse, att de av utskottet i det föregående framförda synpunkterna på allmännyttiga företag bliva tillgodosedda vid utformandet av särbestämmelser rörande upplåtelse av bostad. Med dessa reservationer kan utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Avslagsyrkandena i förenämnda motioner avstyrkas alltså.

Beträffande *bostadsrättsföreningar*, som bildas på industriföretags initiativ och äro avsedda för företagets anställda, föreslås i propositionen att statligt lån ej längre skall kunna beviljas, då fråga är om förening med vissa i stadgarna intagna särbestämmelser, nämligen av innebörd att dels bostadsrätten förverkas, om bostadsrättshavarens ställning vid företaget upphör, dels vederbörande industri har vetorätt mot ändring av stadgarna.

I motionerna I: 295 och II: 373 yrkas, att bostadsrättsförening för anställda inom viss industri må kunna erhålla lån på samma villkor som allmännyttiga företag, även om ovan angivna villkor rörande bostadsrättens förverkande skulle ha intagits i föreningens stadgar.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker fördenskull det i nämnda motioner framställda yrkandet.

Vad beträffar Kungl. Maj:ts i förevarande sammanhang framlagda förslag, att *trekronorsbidrag* må utgå icke endast till hushåll i kommunala och allmännyttiga bostäder utan även till hushåll i sådana av industriföretag bildade icke-spekulativa bostadsföretag, som uppfylla villkoren för erhållande av tertiärlån intill 95 procent av avkastningsvärdet, återkommer utskottet i det följande i samband med behandlingen av motionsvis framförda yrkanden om slopande av bostadsrabatterna.

I propositionen föreslås att lån skall kunna beviljas till *studentbostäder* på de villkor som gälla för allmännyttiga bostadsföretag. I anslutning härtill framhåller departementschefen, att ett allmännyttigt bostadsföretags

lägenheter böra kunna reserveras för en viss kategori hyresgäster även i andra fall än då fråga är om tillgodoseende av försörjningsviktiga industriens behov av arbetskraft.

Utskottet, som anser, att stor försiktighet bör iakttagas beträffande åtgärder för att underlätta tillkomsten av hus för särskilda befolkningskategorier, vill visserligen icke motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag, i vad det gäller studentbostäder, men anser, att någon allmän möjlighet icke nu bör öppnas för erkännande av sådant företag som allmännyttigt, vars bostäder äro avsedda för viss kategori hyresgäster.

Med anledning av en förväntad kostnadsökning för *anordnande och iordningställande av skyddsrum* föreslås i propositionen, att dylika ökningar i princip böra täckas med tillägglån. Vidare föreslås, att Kungl. Maj:t vid behov får inrätta en *femte subventionsgrupp*.

I motionerna I: 294 och II: 374 yrkas avslag å dessa förslag.

Utskottet, som anser, att ifrågavarande bidragsgivning även under nästa budgetår bör ha sådan omfattning, att en hyreshöjning i nybyggda hus undvikas, delar departementschefens uppfattning, att nämnda kostnadsökning i princip bör täckas med tillägglån och att möjlighet bör finnas att under nästa budgetår inrätta en femte subventionsgrupp. Utskottet tillstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker alltså i denna del yrkandet i motionerna I: 294 och II: 374.

Vad departementschefen anfört i fråga om helkommunala stiftelser har icke givit utskottet anledning till erinran.

Bostadsrabatter. I propositionen har framlagts vissa förslag till smärre ändringar i bestämmelserna om *familjebostadsbidrag*. I motionerna I: 294 och II: 374 yrkas att familjebostadsbidrag icke skall utgå till familjer med mindre än tre hemmavarande barn under 16 år.

I likhet med vad statsutskottet vid 1948 års riksdag anfört i denna fråga, finner utskottet icke anledning föreligga att utesluta familjer med två barn från rätt till bidrag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

I motionerna I: 181 och II: 166 samt II: 371 yrkas, att bidragsgivningen utsträcker till att avse barnfamiljer, som bebo lägenheter, färdigställda från och med den 1 januari 1940. Departementschefen har upplyst, att inom bostadsstyrelsen f. n. verkställs en utredning rörande medelsbehovet för utgivande av familjebostadsbidrag och bränslebidrag jämväl till familjer i före den 1 januari 1948 uppförda eller ombyggda bostadshus. På grund av det statsfinansiella läget föreslås i propositionen, att under detta år slutlig ställning icke tages till frågan om utvidgning av bidragsgivningen. Med hänsyn till att berörda utredning ännu icke slutförts och till vad i propositionen i övrigt anförts i denna del biträder utskottet departementschefens uppfattning och avstyrker därför yrkandet i förenämnda motioner. Utskottet har icke heller — med hänsyn till att dessa frågor alltjämt äro

föremål för Kungl. Maj:ts övervägande — ansett sig böra förorda de i samma motioner framlagda förslagen angående dels utsträckande av bidragsgivningen till att avse även ensamstående mödrar med ett minderårigt barn samt om viss ökning av bidragen till ensamstående mödrar med flera barn, dels ock uppmjukning av gränsen för rätt till familjebostadsbidrag.

I samma motioner föreslås vidare, att familjebostadsbidragen höjas så, att de hyresbelopp, som de subventionerade barnfamiljerna ha att erlagga, icke i några fall bli högre än vad de hade att erlagga enligt de bestämmelser, som gällde före den 1 juli 1948. Utskottet får erinra, att ett liknande yrkande framfördes i motionen II: 559 till föregående års riksdag. Under hänvisning till vad statsutskottet i anledning av denna motion framhöll, anser sig utskottet icke heller i denna del böra tillstyrka bifall till motionerna I: 181 och II: 166 samt II: 371.

I motionerna I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375 föreslås, att bestämmelserna om *trekronorsbidrag* upphävas.

Såsom tidigare nämnts har Kungl. Maj:t i propositionen förordat, att trekronorsbidrag må utgå icke endast till hushåll i kommunala och allmännyttiga bostäder utan även till hushåll i sådana av industriföretag bildade icke-spekulativa bostadsföretag, som uppfylla villkoren för erhållande av tertiärlån intill 95 procent av avkastningsvärdet.

I motionerna I: 290 och II: 366 föreslås att trekronorsbidraget utvidgas att omfatta även andra fastigheter än kommunala och allmännyttiga samt av industrier för anställda uppförda.

Vid behandlingen under föregående års riksdag av yrkande om slopande av detta bidrag anförde statsutskottet, att grunderna för familjebostadsbidraget fastställdes under hänsynstagande bl. a. till att detta bidrag i vissa fall skulle kunna kompletteras med trekronorsbidrag. Av samma anledning anser sig utskottet böra förorda, att trekronorsbidrag beviljas jämväl under nästa budgetår. Utskottet avstyrker alltså ovannämnda avslagsyrkande. Kungl. Maj:ts förslag beträffande viss utvidgning av detta bidrag har icke givit utskottet anledning till erinran. Med hänsyn till att denna bidragsform alltså är av försökskaraktär, är utskottet däremot icke berett tillstyrka yrkandet i motionerna I: 290 och II: 366. Innan ställning togs till denna fråga, synes nämligen bl. a. den inom bostadsstyrelsen pågående utredningen om hyror i hus, som icke finansieras med statliga lån, böra slutföras.

Särskilda frågor. Vad departementschefen anført i fråga om utvidgning av besvärsrätten över bostadsstyrelsens beslut har icke givit utskottet anledning till erinran.

Departementschefen har förordat ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor till lån till Aktiebolaget Elementhus. Utskottet, som tagit del av huvudprinciperna i bolagets tillverkningsystem, har inhämtat, att bolaget i an-

läggningskostnader beräknar ca 4,25 miljoner kronor samt till rörelsekapital ett lika stort belopp.

Det föreslås i propositionen få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om villkor och säkerhet för ifrågavarande lån. Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om lån till Aktiebolaget Elementhus, förutsätter att staten på ett betryggande sätt får möjlighet att följa bolagets verksamhet. Det synes böra närmare undersökas, om icke bolagets verksamhet kan bedrivas, utan att särskild nyanläggning för ändamålet kommer till stånd.

I motionerna I: 181 och II: 166 yrkas, att 1947 års byggnadsmaterialsakkunniga skola bryta ut frågan om statlig produktion av byggnadsmaterial och skyndsamt framlägga specialförslag i denna fråga.

Då ett utbrytande av delproblem, på sätt motionärerna förordad, enligt vad utskottet inhämtat icke kan ske, utan att de sakkunnigas arbete i övrigt fördröjes, kan utskottet icke tillstyrka nämnda yrkande.

Medelsbehovet under budgetåret 1949/50. Utskottet får erinra, att Kungl. Maj:t i anslutning till de preliminära beräkningarna av medelsbehovet i årets statsverksproposition uppskattade tillskottet av lägenheter under såväl år 1949 som år 1950 till högst 45 000, varav ca 35 000 i orter med bostadsbyggnadskvot och resten i övriga delar av landet. Departementschefen framhåller nu, att det f. n. saknas anledning frångå nämnda produktionsantagande.

I motionerna I: 291 och II: 372 förordas, att en större del av det totala bostadsbyggandet för innevarande år förlägges till icke-kvotbelagda orter. I motionerna I: 181 och II: 166 samt II: 371 yrkas, att investeringsbudgeten justeras så, att byggnadsverksamheten omedelbart kan ökas med beaktande av de särskilt svåra bostadsförhållandena i storstäderna, samt att bostadsbyggnadskvoterna göras fasta och oberoende av tid för färdigställandet av byggnaderna.

Departementschefens produktionsantagande har icke givit utskottet anledning till erinran. Vad gäller fördelningen av bostadsbyggandet mellan kvotorter och övriga delar av landet, får utskottet hänvisa till vad statsutskottet anfört i denna fråga vid 1948 års riksdag. Förslaget om fasta bostadsbyggnadskvoter kan utskottet icke tillstyrka. Utskottet vill erinra, att ett utnyttjande av kvoten numera icke påverkas av tidpunkten för företagets färdigställande. Utskottet avstyrker alltså yrkandena i motionerna I: 291 och II: 372, I: 181 och II: 166 samt II: 371 i berörda avsnitt.

I motionerna I: 80 samt II: 150 hemställs dels att sådana direktiv meddelas beträffande fördelningen av kvoterna för bostadsbyggandet, att verkligt fri konkurrens blir möjlig mellan olika företagsformer, dels ock att

tydliga anvisningar om överklagande av beslut om tillståndsgivning och förtursrätt meddelas.

Beträffande frågan om fri konkurrens mellan olika företagsformer får utskottet hänvisa till vad ovan anförts vid behandlingen av yrkandet i motionerna I: 290 och II: 366 samt I: 296 och II: 375 om utredning beträffande grunderna för statliga lån till flerfamiljshus.

Vad gäller av kommunal myndighet upprättat turordningsförslag får utskottet erinra, att dylikt förslag icke synes vara ett sådant kommunalt beslut, som kan överklagas. I de fall, då vederbörande länsarbetsnämnd icke anser sig kunna tillstyrka kommunens förslag, underställes byggnadstillståndsfrågan arbetsmarknadsstyrelsen. Utskottet har vidare inhämtat, att å av länsarbetsnämnd och arbetsmarknadsstyrelsen meddelade avslagsbeslut i byggnadstillståndsärenden besvärshänvisning gives. Utskottet anser fördenskull, att ytterligare åtgärder av i motionerna åsyftat slag icke erfordras.

I motionerna I: 81 och II: 157 föreslås skyndsamma åtgärder för en snabb ökning av antalet bostäder genom uthyggande av vindsutrymmen. Motionärerna anse, att möjligheterna till dispens från gällande stadsplanebestämmelser böra prövas.

Utskottet, som likaledes anser, att denna väg att öka antalet lägenheter bör beaktas, får emellertid framhålla, att Kungl. Maj:t vid upprepade tillfällen medgivit sådan dispens. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t även i fortsättningen ägnar frågan erforderlig uppmärksamhet och medger dispens i den omfattning, som ur hälso- och brandsäkerhetssynpunkt m. m. kan vara möjlig. Frågan huruvida beslutanderätten i sådana ärenden kan delegeras torde därvid böra undersökas. Med hänsyn till det anförda synas ytterligare åtgärder i anledning av motionerna I: 81 och II: 157 icke vara erforderliga.

En utredning huruvida några mera betydande fördelar kunna vinnas i form av ett större antal lägenheter inom en given investeringsram genom en relativ utökning av bebyggelsen med flerfamiljshus föreslås i motionerna I: 290 och II: 366.

Utskottet vill framhålla, att i städer och större tätorter endast en ringa del av bebyggelsen avser enfamiljs- och tvåfamiljshus. En minskad produktion i dessa orter av sådana hus till förmån för flerfamiljshus skulle enligt utskottets mening icke kunna nämnvärt förbättra bostadsförsörjningsläget. Utskottet, som anser att denna fråga naturligen bör ankomma på de lokala myndigheterna, anser sig därför icke böra tillstyrka yrkandet i nämnda motioner.

Vad angår Kungl. Maj:ts beräkning rörande de särskilda anslagen till bostadsförsörjningen har i motionerna I: 294 och II: 374 föreslagits, att anslaget till *hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer*, under

hänsynstagande till yrkandet i samma motioner om ändrade grunder för beräkning av familjebostadsbidrag, upptages med 13 miljoner kronor.

Då utskottet, som av det föregående framgår, icke ansett sig böra tillstyrka sistnämnda yrkande, förordar utskottet, att anslaget i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag uppföres med 21 miljoner kronor.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att till *särskilda bostadsrabatter* skall anvisas 1,5 miljoner kronor. I motionerna I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375 yrkas avslag å detta förslag, varjämte i motionerna I: 290 och II: 366 till följd av föreslagen utvidgning av bidragsgivningen förordas höjning av anslaget till 1,8 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande i det föregående innebär, att utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

I motionerna I: 291 och II: 372 yrkas, att till *bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden* anvisas ett reservationsanslag av 2,5 miljoner kronor.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att då av tidigare anvisade medel över 15 miljoner kronor beräknas komma att stå till förfogande för ny långivning under nästa budgetår, ytterligare medelsanvisning f. n. icke är erforderlig. Utskottet avstyrker därför ifrågavarande yrkande.

I motionerna I: 294 och II: 374 yrkas, att en successiv avveckling av *tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* påbörjas under nästa budgetår samt att anslaget för detta ändamål upptages med 10 miljoner kronor mot av Kungl. Maj:t föreslagna 15 miljoner kronor.

Utskottet får under erinran om sitt ställningstagande i det föregående beträffande tillägglångivningens omfattning tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker därför berörda motionsyrkande.

Mot Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under övriga, här ej särskilt nämnda anslag samt i fråga om räntefoten för lantarbetarbostadslån har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna. I motionerna I: 294 och II: 374 framhålles, att sparsamhet och återhållsamhet böra iakttagas i fråga om anslagen till bostadsorganen samt att möjligheterna till en effektivare och billigare organisation genom samordning av olika länsorgan böra undersökas, innan länsbostadsnämnderna givas en fastare organisation. I motionerna I: 290 och II: 366 yrkas utredning med förslag till förenklingar i de bostadspolitiska organens organisation och arbetssätt.

I propositionen har framlagts vissa förslag till decentralisering. Utskottet förutsätter, att frågan om fortsatt rationalisering och effektivisering av verksamheten samt om samarbete med främst lantbruksnämnderna med uppmärksamhet följes av Kungl. Maj:t och bostadsstyrelsen. Enligt utskottets mening bör därvid beaktas, att alla förmedlingsorgan f. n. icke torde vara i stånd att utföra mera kvalificerade uppgifter. Innan större erfarenhet hun-

nit vinnas, anser utskottet ytterligare åtgärder icke erforderliga utan tillstyrker vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om de bostadspolitiska organens arbetsuppgifter.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt anfört i fråga om bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas avlönings- och omkostnadsanslag har icke givit anledning till erinran från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. besluta, att i motionerna I: 290 och II: 366, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375 framlagda förslag beträffande utredning rörande en allmän omprövning av den statliga bostadspolitiken icke må till någon riksdagens åtgärd för-
anleda;

II. beträffande egnahemslån, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 371, i vad den berör denna fråga, godkänna vad i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 11 mars 1949 anförts;

III. beträffande villkoren såväl för godkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt som för lån till enskilda bostadsföretag, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 291 och II: 372 samt II: 371, i vad de beröra denna fråga, godkänna vad utskottet förordat;

IV. beträffande villkoren för belåning av hus, uppförda av bostadsrättsförening, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 295 och II: 373 i denna del, besluta, att dylik belåning ej må medgivas, därest i sådan förenings stadgar intagas i statsrådsprotokollet angivna särbestämmelser;

V. beträffande antalet subventionsgrupper vid tillägglångivningen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 294 och II: 374, i vad de beröra detta ämne, godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

VI. beträffande frågan om visst barnantal såsom förutsättning för familjebostadsbidrag, med avslag å motionerna I: 294 och II: 374, i vad de avse detta spörsmål, besluta att icke vidtaga ändring i gällande bestämmelser;

VII. avslå i motionerna I: 181 och II: 166 samt II: 371 framställda förslag om utvidgning av bidragsgivningen för mindre bemedlade, barnrika familjer;

VIII. beträffande trekronorsbidraget med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 290 och II: 366, I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och

II: 375, i vad de avse denna bidragsform, godkänna vad i statsrådsprotokollet anförts;

IX. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, i vad de ej behandlats under I—VIII, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet i det föregående anført godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar fr. o. m. den 1 juli 1949;

X. beträffande fördelningen av bostadsbyggandet på landsbygd och stadssamhällen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 291 och II: 372, I: 181 och II: 166 samt II: 371, i vad de avse detta spörsmål, godkänna vad utskottet anført;

XI. beträffande frågan om kommunal myndighets turordningsförslag och överklagande av beslut angående byggnadstillstånd avslå i motionerna I: 80 och II: 150 gjord framställning om utfärdande av direktiv;

XII. beträffande frågan om ökning av antalet bostäder genom utbyggande av vindsutrymmen, i anledning av motionerna I: 81 och II: 157, godkänna vad utskottet i det föregående anført;

XIII. avslå i motionerna I: 290 och II: 366 framställt förslag om utredning angående fördelar vid relativ utökning av bebyggelsen med flerfamiljshus;

XIV. beträffande räntefoten för lantarbetarbostadslån, vilka komma att beviljas under budgetåret 1949/50, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att densamma bestämmes till 3,25 procent;

XV. till *Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å tertiärlån för vissa bostadsbyggnadsföretag* för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor;

XVI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 294 och II: 374, i vad de beröra detta anslag, till *Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer* för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 21 000 000 kronor;

XVII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 290 och II: 366, I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375, i vad de beröra detta anslag, till *Särskilda bostadsrabatter* för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor;

XVIII. till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor;

XIX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 291 och II: 372, såvitt nu är i fråga, besluta, att anslag till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden icke skall anvisas för budgetåret 1949/50;

XX. för budgetåret 1949/50 under fonden för låneunderstöd anvisa

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 294 och II: 374, i vad de beröra detta anslag, till *Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor;

2) till *Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder* ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor;

3) till *Lån till anordnande av kollektiva tvätterier* ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

4) till *Lån till Aktiebolaget Elementhus* ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor;

XXI. besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skall ökas med sju samt antalet byrådirektörer i lönegrad Ce 31 med en;

XXII. fastställa följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	245 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> >		132 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	>	1 694 000
4. Ersättningar till experter och sak- kunniga, <i>förslagsvis</i>	>	10 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	>	219 000

Summa förslagsanslag kronor 2 300 000;

XXIII. besluta, att å personalförteckningen för länsbostadsnämnderna skola uppföras fem kontorsbiträdestjänster i lönegrad Ca 8;

XXIV. fastställa följande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> »		100 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal »		1 094 000
4. Ersättningar till experter och sak- kunniga, <i>förslagsvis</i> »		75 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> »		130 900

Summa förslagsanslag kronor 1 400 000;

XXV. under femte huvudtiteln för budgetåret 1949/50 anvisa

1. till <i>Bostadsstyrelsen: Avlöningar</i> ett förslagsanslag av	kronor	2 300 000
2. till <i>Bostadsstyrelsen: Omkostnader</i> ett förslagsanslag av »		377 000
3. till <i>Länsbostadsnämnderna: Avlö- ningar</i> ett förslagsanslag av »		1 400 000
4. till <i>Länsbostadsnämnderna: Omkost- nader</i> ett förslagsanslag av »		455 000;

XXVI. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner till den del, de icke blivit ovan under punkterna I—XXV särskilt berörda, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 maj 1949.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Mannerskantz, Iwar Anderson, Johan Eric Ericson, Sundelin, Rosenberg, Hesselhom, Gustav Emil Andersson, Andrée och Ivar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Rubbestad, Ståhl, Lindholm, Petterson i Dahl, Petterson i Degerfors, fröken Elmén, herrar Severin, Birke och Henriksson.

Reservationer:

1) beträffande allmänna principer för den statliga bostadspolitiken (s. 14—16)

a) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz, Sundelin, Boman* i Kieryd, *Ståhl*, fröken *Elmén* och herr *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka utredning rörande en allmän omprövning av den statliga bostadspolitiken och att därför

dels utskottets yttrande från och med det stycke på s. 15, som börjar med orden »Av de skäl», till och med det stycke på s. 16, som slutar med orden »förevarande förslag», bort hava följande lydelse:

»Vid utformandet av bostadspolitiken har man varit fullt överens om att olika företagsformer när det gäller såväl byggande som förvaltning av bostadsfastigheter böra stå vid sidan av varandra, och att de böra kunna tävla jämbördigt och i fri konkurrens ådagalägga sin eventuella överlägsenhet eller underlägsenhet.

Denna riktiga princip följes emellertid icke alltid i verkligheten, utan man har kunnat bevittna, att enskilda byggherrar i flera hänseenden fått stå i efterhand för såväl kommunala som s. k. allmännyttiga och kooperativa företag. Genom den aktiva tomtpolitik, som kommunerna nu alltmera börja bedriva, blir det möjligt för dem att i stor utsträckning bestämna vem som skall få disponera mark för att uppföra bostadshus. Det föreligger redan nu exempel på att denna makt missbrukas.

Vidare ha kommunerna genom byggnadsregleringen givits den maktställning, som ligger i att deras egna organ i realiteten bestämna, i vilken ordning den för kommunen tillgängliga bostadsbyggnadskvoten skall disponeras. Visserligen prövas förslagen i länsarbetsnämnden, men erfarenheterna giva vid handen, att den av det kommunala förmedlingsorganet upprättade turordningen är utslagsgivande. Ett eklatant exempel på hur denna ställning kan missbrukas av kommuner utgör ett nyligen inträffat fall i Stockholm. En opåräknad minskning av bostadskvoten ledde där till att den för enskild byggherrens beräknade andelen nedskars på ett drastiskt sätt. Denna andel fick nämligen bära hela minskningen, under det att den kommunala delen bibehölls oförändrad, detta trots att fackinstansen, fastighetskontoret, förordat en proportionell fördelning. De rent politiska organen genomdrogo vid detta tillfälle, att de kommunala bostadsbolagen skulle tillerkännas absolut prioritet.

Slutligen missgynnas den enskilde byggherren också genom att han vid låne- och bidragsgivningen redan i författningarna anvisats en sämre ställning än övriga producenter.

Det har ibland hävdats, att det skulle vara lämpligt att helt förbehålla ägande eller förvaltning av bostadshus åt kommunala eller allmännyttiga företag, men det har härvid gjorts gällande att det rena produktionsledet

icke borde kommunaliseras. I och med att produktionsinitiativet koncentreras hos hel- eller halvkommunala organ, ligger det emellertid nära till hands att dessa undan för undan skaffa sig egna produktionsföretag, som av naturliga skäl kunna komma att gynnas framför enskilda entreprenörer. En utveckling efter dessa linjer är för den bostadsbehövande allmänheten ytterst riskabel. Ett dubbelt monopol, som gäller både byggnad och ägande av fastigheter, skulle nämligen försätta den enskilda hyresgästen i en fullständig beroendeställning. En sådan utveckling är på väg, och man har anledning att redan nu varna för dessa monopoltendenser.

Grunden för den avoga inställningen gentemot det privata initiativet har sagts vara att man är rädd för att enskilda byggmästare skola kunna slå mynt av nuvarande bristsituation och därmed göra sig 'oskäligen spekulationsvinster'. Möjligen kunde sådana farhågor ha fog för sig i en situation, då man på grund av stor bostadsbrist saknar en fri prisbildning. Om en helt annan bostadspolitik förts under senare år, hade dock sannolikt någon sådan bristsituation icke behövt uppstå. Men med nuvarande hyresreglering föreligger ingen risk, att oskäligen vinster skola kunna uppkomma. Det finns därför ur samhällets synpunkt ingen anledning till det tillbakasättande av enskild byggnadsverksamhet, som nu tillämpas.

Det har gjorts gällande, att staten icke skulle ha möjligheter att inverka på de kommunala förmedlingsorganens behandling av frågor rörande förtur och långivning. Detta har man menat skulle vara ett ingripande i den kommunala självstyrelsen. Så är emellertid enligt utskottets mening icke förhållandet. Det kommunala förmedlingsorganet handhar nämligen i dessa hänseenden i viss mån statliga uppgifter, och direktiv om hur sådana skola behandlas måste uppenbarligen kunna lämnas. Så har också skett i åtskilliga andra avseenden. Utskottet anser, att en klar deklaration från bostadsstyrelsens sida skulle vara ett mycket verksamt medel att påverka de kommunala organen i angiven riktning. Vid sidan härav böra emellertid tydliga anvisningar lämnas om rätt till överklagande av beslut om tillståndsgivning och förtur.

Problemet har emellertid vidare räckvidd, och utskottet vill därför förorda, att, såsom i motionerna I: 290 och II: 366, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375 föreslagits, en utredning snarast företages i syfte att så tillrättalägga förhållandena inom bostadsbyggnadsverksamheten att olika kategorier av företagare fritt och jämbördigt må kunna konkurrera om att erbjuda goda familjebostäder till lägsta pris.»

dels ock följande moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»I. i anledning av motionerna I: 290 och II: 366, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375 hos Kungl. Maj:t an hålla om utredning rörande en allmän omprövning av den statliga bostadspolitiken;»

b) av herrar *Gustav Emil Andersson* och *Rubbestad*;

2) av herrar *Gustav Emil Andersson*, *Ivar Persson*, *Rubbestad* och *Petersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om undantag i vissa fall från de principiella grunderna för godtagande av företag såsom allmännyttigt ävensom beträffande lån till vissa enskilda bostadsföretag och att därför

dels utskottets yttrande från och med det stycke på s. 17, som börjar med orden »Utskottet, som», till och med det stycke på samma sida, som slutar med orden »berörda motionerna», bort hava följande lydelse:

»Utskottet förutsätter, att riksdagens förra året gjorda principuttalande beträffande allmännyttiga företag alltfört bör äga giltighet och kan icke finna att de av departementschefen anförda skälen för undantag från gällande grunder för erkännande av företag såsom allmännyttigt äro bärande. Lägenheter i allmännyttiga bostadshus böra alltså icke kunna förbehållas vissa kategorier av befolkningen inom vederbörande kommun. På längre sikt synes det dessutom vara tveksamt, om ett gynnande av bostadsbyggande för vissa anställda är gagneligt; en snedbelastning av näringslivet kan lätt bli följden. Enligt utskottets mening torde det vidare medföra svårigheter att fastställa vad som inom en kommun är mest försörjningsviktigt, viss industri eller annat näringsliv i orten. Utskottet tillstyrker därför det i nämnda motioner framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 18, som börjar med orden »Ifrågavarande förslag» och slutar med orden »avstyrkas alltså», bort hava följande lydelse:

»De av departementschefen anförda allmänna skälen för att särskilt gynna industriföretag, som uppför bostäder avsedda för dess anställda, har utskottet icke funnit övertygande; någon utredning, som visar behovet av dylika undantagsbestämmelser, har icke framlagts. Utskottet, som i detta sammanhang även får hänvisa till vad utskottet i det föregående anført i fråga om allmännyttiga bostadsföretag, anser, att enhetliga lånevillkor alltfört böra gälla för enskilda bostadsföretag, varför utskottet tillstyrker yrkandet i förutnämnda motioner om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag.»

dels ock följande moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»III. beträffande villkoren såväl för godkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt som för lån till enskilda bostadsföretag, med bifall till motionerna I: 291 och II: 372 samt II: 371, i vad de beröra denna fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag till ändringar av nu gällande bestämmelser;»

3) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz och Birke*, vilka ansett, att utskottet bort med bifall till motionerna I: 295 och II: 373 i denna del avstyrka Kungl. Maj:ts förslag, att lån ej längre skall kunna beviljas bostadsrättsförening med vissa i stadgarna intagna särbestämmelser, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 18, som börjar med orden »Utskottet tillstyrker» och slutar med orden »framställda yrkandet», bort hava följande lydelse:

»Utskottet anser de i berörda motioner framförda skälen för att bibehålla möjligheten att bevilja lån till bostadsrättsförening med i stadgarna intagna särbestämmelser av nyss angivet slag bärande, icke minst med hänsyn till att tillkomsten av dylika föreningar bör underlättas. I anslutning till yrkandet i motionerna avstyrker utskottet därför Kungl. Maj:ts förevarande förslag.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»IV. beträffande villkoren för belåning av hus, uppförda av bostadsrättsförening, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 295 och II: 373 i denna del, besluta, att dylik belåning må medgivas, även om i sådan förenings stadgar intagas i statsrådsprotokollet angivna särbestämmelser;»

4) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz, Gustav Emil Andersson, Ivar Persson, Rubbestad, Pettersson* i Dahl och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en femte subventionsgrupp och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 19, som börjar med orden »Utskottet, som anser» och slutar med orden »I: 294 och II: 374», bort hava följande lydelse:

»Någon utvidgning av tillägglånggivningen bör enligt utskottets mening icke ifrågakomma. I anslutning till yrkandena i motionerna I: 294 och II: 374 avstyrker utskottet därför Kungl. Maj:ts förslag beträffande inrättande av en femte subventionsgrupp.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»V. beträffande antalet subventionsgrupper vid tillägglånggivningen, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 294 och II: 374, i vad de beröra detta ämne, besluta att icke bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en femte subventionsgrupp;»

5) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz och Birke*, vilka ansett, att familjebostadsbidrag icke bör utgå till familjer med mindre än tre hemmavarande barn under 16 år och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 19, som börjar med orden »I likhet med» och slutar med orden »förevarande förslag», bort hava följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas uppfattning, att behovet av större bostad än två rum och kök, då man räknar med en boendetäthet av två personer per rum och ingen i köket, först uppkommer i och med det tredje barnet. Med hänsyn härtill samt till läget på hyresmarknaden och rådande statsfinansiella läge anser utskottet en inskränkning av den nuvarande bidragsgivningen motiverad. Utskottet får därför tillstyrka, att fr. o. m. den 1 juli 1949 familjebostadsbidrag endast skall tillkomma familjer med minst tre hemmavarande barn under 16 år.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med orden »Då utskottet» och slutar med orden »21 miljoner kronor», bort hava följande lydelse:

»Då utskottet, som framgår av det föregående, tillstyrkt sistnämnda yrkande, får utskottet i anledning av motionerna I: 294 och II: 374 förorda en nedräkning av det av Kungl. Maj:t beräknade beloppet. Anslaget synes dock på grund av under utskottsbehandlingen inhämtade upplysningar böra uppföras med 15 miljoner kronor.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»VI. beträffande frågan om visst barnantal såsom förutsättning för familjebostadsbidrag, med bifall till motionerna I: 294 och II: 374, i vad de avse detta spörsmål, besluta, att sådant bidrag skall tillkomma familjer med minst tre minderåriga barn;

XVI. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 294 och II: 374, i vad de beröra detta anslag, till *Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer* för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor;»

6) beträffande trekronorsbidraget (s. 20)

a) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz, Gustav Emil Andersson, Ivar Persson, Boman* i Kieryd, *Rubbestad, Pettersson* i Dahl och *Birke*, vilka ansett, att trekronorsbidraget bör slopas och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 20, som börjar med orden »Vid behandlingen» och slutar med orden »böra slutföras», bort hava följande lydelse:

»Utskottet finner starka skäl tala för ett slopande av ifrågavarande bestämmelser. Som anförts i motionerna I: 294 och II: 374 synes denna bidragsform, som utan fasta regler handhaves av vissa kommuner, kunna leda till godtycke och orättvisor. Medel för detta ändamål ha beviljats under de senaste två budgetåren, och anslaget föreslås nu uppfört med ett belopp, som med 1 miljon kronor överstiger vad som anvisats för budgetåret 1947/48. Departementschefen har framhållit, att trekronorsbidraget alltjämt är av försökskaraktär. Enligt utskottets uppfattning föreligger dock risk att bidragsformen inom en nära framtid kommer att betraktas som permanent. Då därjämte de redan vunna erfarenheterna av bidragsgivningen enligt utskottets mening visat trekronorsbidragets olämplighet, avstyrker utskottet i anslutning till yrkandena såväl i sistnämnda motioner som i motionerna I: 291 och II: 372 samt I: 296 och II: 375 Kungl. Maj:ts förslag om bidragsgivning i denna form.

Härav följer, att utskottet icke heller tillstyrker det i motionerna I: 290 och II: 366 framlagda förslaget om utvidgad tillämpning av trekronorsbidraget.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med orden »Utskottets ställningstagande» och slutar med orden »Kungl. Maj:ts förslag», bort hava följande lydelse:

»Utskottets ställningstagande i det föregående innebär, att utskottet avstyrker, att medel anvisas till särskilda bostadsrabatter.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»VIII. beträffande trekronorsbidraget med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 290 och II: 366 samt med bifall till motionerna I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375, i vad motionerna avse denna bidragsform, besluta, att bestämmelserna om sådana bidrag skola upphävas;

XVII. med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 290 och II: 366 samt med bifall till motionerna I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375, såvitt nu är i fråga, besluta, att anslag till särskilda bostadsrabatter icke skall anvisas för budgetåret 1949/50;»

b) av herrar *Sundelin*, *Ståhl* och fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka i motionerna I: 290 och II: 366 framlagt förslag om utvidgad tillämpning av trekronorsbidraget och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 20, som börjar med orden »Vid behandlingen» och slutar med orden »böra slutföras», bort hava följande lydelse:

»I likhet med vad som framhålles i motionerna I: 290 och II: 366 anser

utskottet, att den nuvarande begränsningen av bidragsgivningen att endast avse hushåll i av kommunala eller allmännyttiga företag uppförda bostadshus haft vissa i och för sig icke lämpliga biverkningar. Utskottet tillstyrker därför motionärernas förslag, att försöksverksamheten i fråga om trekronorsbidrag utvidgas så, att dessa bidrag skola kunna utgå till hyresgäster i alla fastigheter, som färdigställts efter den 1 januari 1949, förutsatt att de för bidraget gällande villkoren i övrigt uppfyllas. Härigenom skulle även på landsbygden bosatta familjer med låga inkomster kunna få del av dessa bidrag, vilket hittills icke varit möjligt annat än i mycket begränsad omfattning, emedan kommunalt bostadsbyggande där endast förekommit i ytterst liten skala.

Utskottet kan alltså icke tillstyrka vare sig Kungl. Maj:ts förslag eller förevarande yrkande i motionerna I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med orden »Utskottets ställningstagande» och slutar med orden »Kungl. Maj:ts förslag», bort hava följande lydelse:

»Utskottets ställningstagande här ovan innebär, att utskottet tillstyrker yrkandet i motionerna I: 290 och II: 366.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»VIII. beträffande trekronorsbidraget i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 290 och II: 366 samt med avslag å motionerna I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375, i vad motionerna avse denna bidragsform, godkänna vad utskottet anfört;

XVII. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 290 och II: 366 samt med avslag å motionerna I: 291 och II: 372, I: 294 och II: 374 samt I: 296 och II: 375, i vad de beröra detta anslag, till *Särskilda bostadsrabatter* för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kronor;»

7) av herrar *Gustav Emil Andersson, Ivar Persson, Rubbestad* och *Petersson* i Dahl, vilka ansett, att en ökad tilldelning av lägenheter å icke-kvotbelagda orter är nödvändig och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 21, som börjar med orden »Departementschefens produktionsantagande» och slutar med orden »berörda avsnitt», bort hava följande lydelse:

»I likhet med vad som anförts i motionerna I: 291 och II: 372 anser utskottet en ökad tilldelning av lägenheter å icke-kvotbelagda orter nödvändig, om landsbygdens avfolkning skall kunna hindras. Beträffande beräk-

ningen av det sammanlagda tillskottet av lägenheter, 45 000, har utskottet intet att erinra. Förslaget om fasta bostadsbyggnadskvoter anser sig utskottet icke kunna tillstyrka. Utskottet vill erinra, att ett utnyttjande av kvoten icke påverkas av tidpunkten för företagets färdigställande. Utskottet kan således icke tillstyrka yrkandena i motionerna I: 181 och II: 166 samt II: 371 i denna del.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»X. beträffande fördelningen av bostadsbyggandet på landsbygd och stadssamhällen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 291 och II: 372 samt med avslag å motionerna I: 181 och II: 166 och II: 371, i vad de avse detta försmål, godkänna vad utskottet anfört;»

8) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz, Sundelin, Boman* i Kieryd, *Ståhl*, fröken *Elmén* och herr *Birke*, vilka ansett, att vissa direktiv och anvisningar beträffande uppgörande av turordningsförslag och överklagande av beslut om tillståndsgivning böra meddelas och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 22, som börjar med orden »Vad gäller» och slutar med orden »icke erfordras», bort hava följande lydelse:

»Vad gäller av kommunal myndighet upprättat turordningsförslag anser utskottet i överensstämmelse med vad utskottet i det föregående anfört, att dylikt förslag kan få utomordentlig betydelse för bostadsbyggandets fördelning på olika företagarkategorier; det kan sålunda medverka till att kommunala och allmännyttiga företag erhålla monopolställning. Med hänsyn till det anförda anser utskottet önskvärt, att anvisningar utfärdas av Kungl. Maj:t beträffande grunderna för den prövning av bostadsbyggnadskvoternas fördelning på olika företagarkategorier, som bör äga rum vid kommunernas turordningsförslag.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»XI. beträffande frågan om kommunal myndighets turordningsförslag och överklagande av beslut angående byggnadstillstånd, med bifall till motionerna I: 80 och II: 150 i denna del, besluta hos Kungl. Maj:t göra framställning om utfärdande av direktiv;»

9) av herrar *Gustav Emil Andersson, Ivar Persson, Rubbestad* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka i motionerna I: 291 och II: 372 föreslagen medelsanvisning till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med orden »I likhet med» och slutar med orden »ifrågavarande yrkande», bort hava följande lydelse:

»Då bostadsförhållandena i viktiga hänseenden äro sämre på landsbygden än i stadssamhällena finner utskottet det angeläget, att bostadsförbättringsverksamheten å landsbygden avsevärt utvidgas under nästa budgetår. Utskottet tillstyrker därför motionärernas yrkande i denna fråga.»

dels ock nedannämnda moment i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»XIX. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 291 och II: 372, så vitt nu är i fråga, till *Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden* för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor;»

10) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz och Birke*, vilka ansett, att en successiv avveckling av tilläggsångivningen bör påbörjas och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med orden »Utskottet får» och slutar med orden »berörda motionsyrkande», bort hava följande lydelse:

»Utskottet har i det föregående framhållit, att kostnaderna för byggnadsverksamheten kunna förväntas sjunka. Då vid införandet av tilläggslånen förutsattes, att dessa skulle avvecklas så snart möjlighet därtill förefunnes, anser utskottet, att avvecklingen av denna stödform nu bör påbörjas. Utskottet tillstyrker därför nämnda motioners yrkande i denna del och förordar alltså, att anslaget upptages med 10 miljoner kronor.»

dels ock följande moment i utskottets hemställan bort i nedan angiven del hava följande lydelse:

»XX. för budgetåret 1949/50 under fonden för låneunderstöd anvisa

1) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 294 och II: 374, i vad de beröra detta anslag, till *Tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor;».